

J.F. NAGEL

Peter Vermeulen

Inleiding

Eén van de bekendste Duitse jeneverfabrikanten, die zijn product ook in kelderflessen verhandelde is ongetwijfeld "J.F.NAGEL".

Enige gegevens heb ik inmiddels verzameld, maar mocht U aanvullingen hebben, dan houd ik mij gaarne aanbevolen! Naar verluidt zou de familie Nagel van oorsprong uit Weesp stammen en begin 19e eeuw naar Hamburg verhuisd zijn. Ik heb hier nog geen zekerheid over. In de 18e eeuw bezat ene Jan Nagel in ieder geval een jeneverbranderij in Weesp.

Historie

In Brunshausen (Stade bij Hamburg) werd in 1859 een glasfabriek opgericht. In 1861 werd dit gebouw door de plaatselijke pastoor gedoopt met de naam "ADELENHÜTTE".

In 1873 nam de koopman Jakob Ferdinand Nagel uit Hamburg de zaak over. Hij wilde de glasbehoefte van zijn sterke dranken fabriek daardoor zelf in de hand houden.

Hij plande tevens een tweede jeneverfabriek in Hagen.

Dat zijn fabriek van de nodige importantie moet zijn geweest blijkt o.m. uit het feit, dat hij alleen al voor het omvlechten van de flessen liefst 15 arbeidsters in dienst had!

Enige jaren later werd dit werk overigens door de gevangenen uit de gevangenis te Stade verricht. Zij waren vermoedelijk goedkoper.

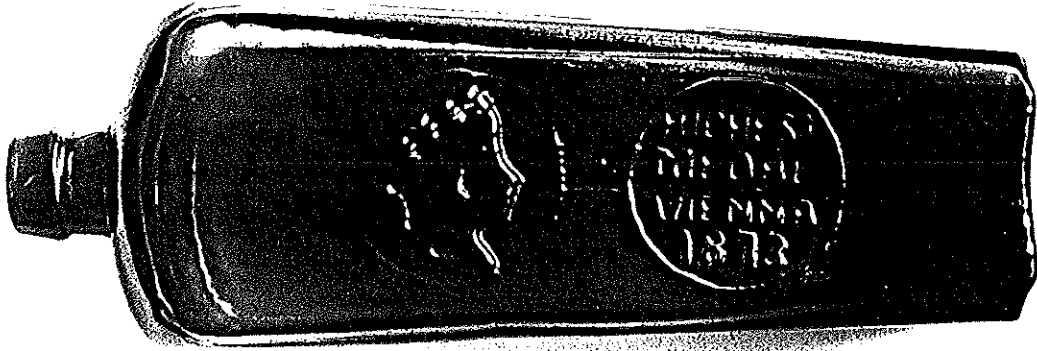
Naast groene werden er ook aqua-kleurige flessen vervaardigd. In 1879 werd de glashut verkocht aan Carl Hermann Götz uit Hamburg. In 1890 werd door het viertal Jacob Ferdinand Nagel, Maximilian Tanzer, Alfred Kaiser en Jürgen Nagel het bedrijf weer teruggekocht en samengevoegd met de glashutten "Brunshausen" en "Friedrichsholm" bij Rendsburg tot één NV.

Nagel voerde o.a. de merken:

- "Highest Medal Vienna 1873".

Op de fles is o.m. in een medaillon het hoofd van Franz Joseph von Habsburg te zien, Keizer van Oostenrijk-Hongarije te zien.

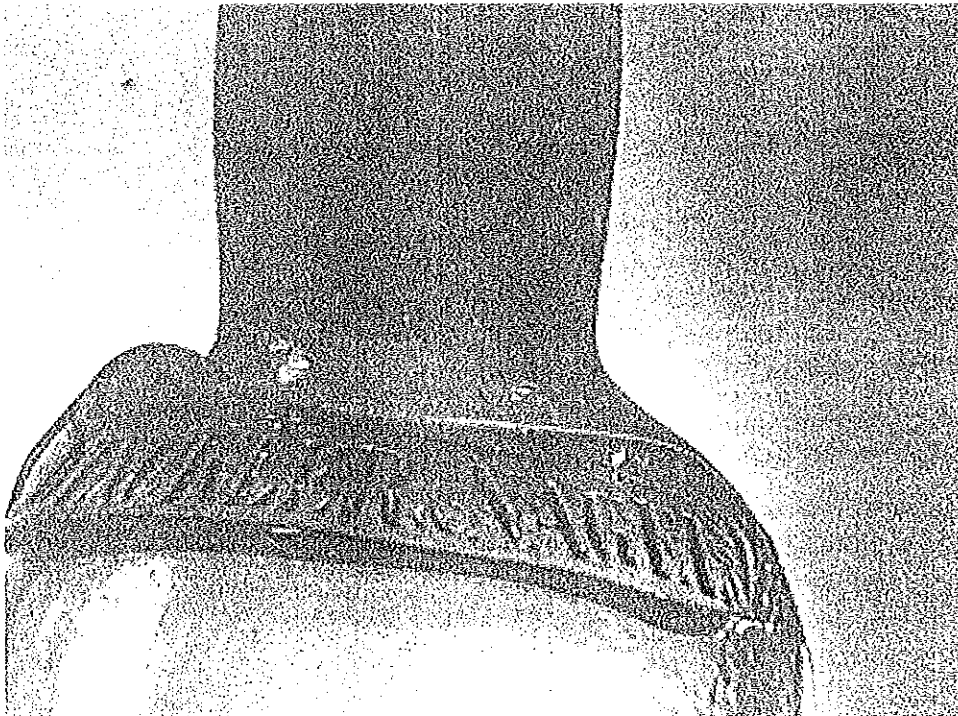
De fles werd uitgebracht n.a.v. de Wereldtentoonstelling te Wenen in 1873. De eerste prijs (medaille), die J.F. Nagel daar met zijn jenever won werd dan ook afgebeeld op de zijkant van de fles.

1

2

3 (detail)

Ik las een tijdje geleden in een Amerikaans artikel over deze fles de aanduiding "embossed with a negro's head".
Ik denk niet, dat de keizer hier blij mee geweest zou zijn!

Andere merken waren o.m.:

- "Balsamic"
- "J.F.Nagel & Söhne" (ook wel als "J.F.Nagelsöhne" geschreven) al dan niet met de afbeelding van een gewei dragend hert: een zeer gewilde fles onder de collectioneurs.

In mijn collectie heb ik twee exemplaren van de Vienna 1873 fles:

1. - 22cm; 0,70lt; donkergroen; tweedelige mal; behakking op twee zijden "HIGHEST MEDAL VIENNA 1873" in een cirkel plus het hoofd van keizer Franz Joseph in een cirkel; gevonden in Nigeria.
2. - 21½cm; 0,50lt; lichtgroen; tweedelige mal; behakking op één zijde "J.FERD.NAGEL" en op de tegenoverliggende zijde "HIGHEST MEDAL VIENNA 1873" in een cirkel plus het hoofd van keizer Franz Joseph in een cirkel; gevonden in Kameroen.

3. Ons Duitse lid Jürgen Böhrens is in het bezit van een 19e eeuwse cilindervormige fles, amberkleurig, 22½cm, met een lintvormig zegel "WINKLER & NAGEL".

DE MOOIESTE VAN NEDERLAND
6^e
INTERNATIONALE VERZAMELBEURS

EINDHOVEN

**23 & 24 JANUARI 1999;
10.00 - 17.00 UUR**

<ul style="list-style-type: none"> ■ 7200 m2 beursvloer ■ ruim 400 deelnemers en verenigingen uit binnen- en buitenland	<p>Info: Tel. 040 246 36 26 Fax 040 244 55 33 Mevr. T. Wijnands</p>
--	---

BAVARIA

**BEURSGEBOUW
EINDHOVEN**

Direct naast het N.S.-station

HET MEKKA VOOR VERZAMELAARS
DAT U NIET MAG MISSEN!

Hollandse glashutten in Polen, een correctie!

Helaas moet ik U - lezers van het clubblad van De Oude Flesch - een vergissing in mijn vorige bijdrage bekennen. De Heer Poser uit Neumünster (een vooraanstaande glaskenner in Duitsland, P.V.) was zo vriendelijk mij daarop attent te maken. De gegevens voor mijn artikel "Hollandse Glashutten in Polen vanaf 1601" had ik ontleend aan publicaties van Prof. M.Mucha van de Universiteit van Poznan.

Hier volgt echter een correctie:

Het waren geen Hollandse glasblazers, die de glashutten in de omgeving van Polen gesticht hebben. De oplossing van het raadsel is te vinden in "Meyers Konversations Lexikon" uit 1905, 9e band blz 479 (vertaald):

"Holländerei, in Noord-Duitsland een melkveebedrijf (meierij) of het gebouw, waarin zij uitgeoefend wordt. Holländer is de naam van de leider van dit boerenbedrijf. De aanduiding stamt uit de 11e en 12e eeuw, toen Hollanders, die met de melkveehouderij vertrouwd waren, zich vaak in Duitsland vestigden en daarbij bepaalde voorrechten ontvingen."

En op blz 876 is nog te lezen:

"Hauländer boerenbedrijven (Hauländereien, ten onrechte Holländereien genoemd), landgoederen in de provincie Posen, die vroeger, als het land nog dunbevolkt was, tegen een jaarlijkse geringe rente zonder verdere betaling in eigendom gegeven werden"

Als auteur hoop ik maar, dat mijn nieuwe vrienden in Nederland mij deze misstap zullen vergeven, tenslotte leidde zij tot een cultuurhistorisch interessante informatie.

Als wezenlijk punt wil ik als auteur echter aanhouden:

De ontsluiting van een rijk cultuurhistorisch potentiaal op het gebied van de glashuttengeschiedenis moet verder voortgezet worden met als doel, de verworvenheden van een oostelijk buurvolk naderbij te halen. In weinige jaren zal n.l. ook Polen deel uitmaken van een groter Europa.

Kristian Humbsch

Robert-Koch-Str. 8

16303 Schwedt/O

☎ 03332 / 52 04 39

Naschrift:

In de eerste plaats siert het natuurlijk Kristian Humbsch ten zeerste, dat hij ruiterlijk voor zijn vergissing uitkomt.

Uiteraard zij het hem vergeven. Bedenk wel: alleen mensen, die niet werken (lees: artikelen schrijven), maken geen fouten!

Eerlijk gezegd leek het mij al zo merkwaardig, dat Hollandse glasblazers naar Polen zouden zijn geëmigreerd, terwijl juist Duitse (vooral Hessische) glasblazers naar ons land kwamen.

Maar ik blijf wel met een vraag zitten:

Waarom stichtten nu juist melkveehouders glashutten in Polen? Misschien kan Kristian daar eens zijn licht over laten schijnen.

Peter Vermeulen